

Landsbygds Nytt

Nr 3 – 2014 Årgång 13

Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna

Fotograf: Kristina Homman

Ann och Janne Eriksson tittar på knölutvecklingen i ekologiskt odlad Solist.

UR INNEHÅLLET:

FÖRETAGSUTVECKLING:

- Potatisproduktion – en utmaning
- Gårdsreportage: Omställning på Björnsveds gård, del 4

JORDBRUKARSTÖD

- Jordbruksverkets generaldirektör besökte dalafäbodan
- Ett axplock nyheter inför 2015

DJURSKYDD

- Förprovning av djurstallar
- Att tänka på vid användning av läkemedel till djur
- Djurskyddskontroller

Det närmar sig ...

Den nya jordbrukspolitiken har varit temat för både många artiklar och många ledare i landsbygdsnytt det senaste året. Vi har spekulerat och trott och gissat. Fortfarande är vi i det stadiet att många saker ännu inte är klara, men samtidigt har till exempel investeringsstöd för utökning av djurhållning och bredbandsstödet öppnat för ansökningar. Däremot kommer länsstyrelserna inte att kunna fatta beslut i de ärenden som kommer in förrän senare under våren 2015.

Vi vet idag vilka miljöersättningar som kommer att finnas, men ännu inte hur de kommer att se ut i detalj. Arbetet med att utforma dessa pågår fortfarande på reger-

ingskansliet och jordbruksverket, samtidigt som man jobbar med att besvara de 333 frågor som kommissionen ställt kring det förslag till svenskt landsbygdsprogram som skickades ner från regeringen i juni. Regeringen har även fattat beslut om hur man vill införa det nya gårdsstödet i Sverige och skickat ner detta till kommissionen. Även här har kommissionen ställt en del frågor, så arbetet med detaljerna fortsätter. Några viktiga nyheter när det gäller gårdsstödet är förgröningsdelen, stödet till unga samt nötkreatursstödet. Inte minst när det gäller förgröningsstödet vill vi från länsstyrelserna verkligen uppmana dig som är lantbrukare att sätta dig in i reglerna och fundera över vad detta innebär för dig. Förgröningsdelen

kommer att utgöra en betydande del av gårdsstödet, så det är viktigt att uppfylla villkoren. Här finns bra information på jordbruksverkets hemsida, som uppdateras kontinuerligt allt eftersom detaljerna blir klara. Även i den här tidningen finns litet mera information om förgrönningen.

På länsstyrelserna ligger vi i startgröparna, beredda att kavla upp ärmarna och sätta oss in i allt nytt och försöka hjälpa alla lantbrukare i våra län till att göra så korrekta ansökningar som möjligt! Vi är beredda på att mycket kan upplevas som rörigt det första året, men tillsammans tror vi att vi löser det!

Jenny Larsson

Att tänka på vid användning av läkemedel till djur

All användning av läkemedel till djur ska journalföras av djurägaren. Vid Länsstyrelsens kontroller av läkemedel på gård framkommer ofta brister i journalföringen. Dessa kan dock undvikas med enkla åtgärder.

Läkemedel som används till djur har fastställda karenstider. Dessa baseras på gränsvärden som tas fram, och är fastställda av läkemedelsverket. Karenstid är den tid som minst måste gå från behandling tills att djuret kan slaktas, eller produkter från livsmedelsproducerande djur, som mjölk, honung eller ägg, kan användas. Detta görs för att säkerställa att restprodukter inte kommer ut i livsmedelskedjan, och för att därigenom skydda konsumenterna och miljön.

Det är viktigt att tänka på att även avmaskningsmedel och medel mot utvärtes parasiter ofta har karenstid. Dessa läkemedel ska också antecknas i läkemedelsjournalen, med uppgift om vilket eller vilka djur eller vilken djurgrupp som behandlats, diagnos eller orsak till behandlingen, när behandlingen gjordes,

vilket läkemedel som använts, karenstid och ansvarig veterinär för behandlingen.

Journalföringen kan göras i egen läkemedelsjournal, eller i Jordbruksverkets stalljournal. Den kan även bestå av förrättningsunderlag/gårdsjournal/behandlingsbevis som utfärdats av veterinären i samband med ordination av läkemedlet, om den innehåller alla uppgifter som krävs.

Bristfällig journalföring, eller avsaknad av läkemedelsjournal, utgör en tvärvillkorsbrist och kan därför medföra avdrag på stöden.

Jenny Bransell, länsveterinär
Länsstyrelsen Gävleborg, 010-225 12 68
jenny.bransell@lansstyrelsen.se

Cecilia Fröberg, länsveterinär
Länsstyrelsen Dalarna, 010-225 03 98
cecilia.froberg@lansstyrelsen.se

Förprovning av *djurstallar*

Om du ska bygga för hästar, djur som hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar, eller för undervisningsdjur som inte hålls som försöksdjur ska du ansöka om förprovning. Det gäller även om du vill ändra eller bygga om en byggnad till djurstall.

Förprovningen finns för att länsstyrelsen ska kunna bedöma om dina byggplaner uppfyller kraven som gäller för

- mått och utrymmen
- inredning, liggytor och utgödslingssystem
- utfodrings- och dricksvattenanordningar
- stallklimat och luftkvalitet
- brandskydd

Vissa typer av byggnationer kan vara undantagna från förprovningssplikten. På Jordbruksverkets hemsida finns mer information om vad som gäller under respektive djurslag. Efter att du fått ett beslut där länsstyrelsen godkänner din ansökan får du börja bygga.

Besiktning

Du får inte börja använda det du byggt innan länsstyrelsen har gjort en besiktning. Det är därför viktigt att du meddelar länsstyrelsen när du är klar. Vid besiktningen kontrollerar länsstyrelsen att du har följt förprovningssbeslutet. Länsstyrelserna har en e-tjänst där du kan anmäla att din förprovade byggnation är klar för slutbesiktning.

Dyrt att bygga utan förprovning

Att förpröva kostar ingenting. Om du genomför en åtgärd som kräver förprovning utan att ha förprovat ska länsstyrelsen förbjuda dig att ha djur i utrymmet. Om stallet ändå uppfyller djurskyddsbestämmelserna ska länsstyrelsen godkänna det i efterhand genom en så kallad **efterhandsprovning**. Om du ägde stallet när byggnationen utan förprovning utfördes får du betala en **särskild avgift**, som är 12 000 kronor eller 24 000 kronor. Du kan bli tvungen att betala avgiften ända upp till fem år efter det att åtgärden genomfördes.

I vissa fall kan du göra en föranmälan

Om du ska göra en mindre om- eller tillbyggnad i en stallavdelning som du har förprovat tidigare behöver du i vissa fall inte förpröva. Då kan du i stället gör en förhandsanmälan till länsstyrelsen innan du påbörjar åtgärden. För att få göra en förhandsanmälan krävs dock att samtliga kriterier nedan är uppfyllda

- stallavdelningen är i enlighet med länsstyrelsens senaste förprovningssbeslut
- åtgärden berör endast sådan djurkategori som du redan håller i stallavdelningen
- djurplatserna du ska bygga kommer att bestå av samma inhysningssystem som redan används i stallavdelningen för den berörda djurkategorin
- antalet platser som du ska bygga kommer efter åtgärden att motsvara högst 20 procent av det totala antalet sådana platser i stallavdelningen.

Om du är osäker på om du har rätt att göra en förhandsanmälan så bör du kontakta länsstyrelsen för information.

Så här gör du en förhandsanmälan

Var noga med att du använder rätt blankett när du gör din förhandsanmälan. Du kan hämta den på Jordbruksverkets webbplats eller beställa den hos din länsstyrelse.

När din förhandsanmälan har kommit in till länsstyrelsen får du en bekräftelse. Länsstyrelsen kontrollerar också att alla uppgifter som behövs finns med. Om du är berättigad att göra en förhandsanmälan får du påbörja åtgärden så fort länsstyrelsen fått din förhandsanmälan. Eftersom någon särskild besiktning inte krävs vid en förhandsanmälan, får du använda djurutrymmet när åtgärden är färdig. Om utrymmet inte uppfyller bestämmelserna kan länsstyrelsen kräva att du i efterhand åtgärdar bristerna eller

Konst i Byn

Runt om i Dalarna, Hälsingland och Gästrikland arbetar professionella konstnärer och bybor tillsammans med att skapa utställningar i naturen med inspiration från Land Art. Årets tema har varit Andrum.

Titta in på <http://www.konstibyn.se/>

Från Gammelstilla.

förbjuda fortsatt djurhållning i utrymmet om bristerna är allvarliga.

Även om du inte behöver förpröva måste du alltid följa reglerna för till exempel mått och utformning.

Kontakta oss

Mats Selin, Gävle, Enheten för djurskydd, jordbrukarstöd och veterinära frågor
mats.selin@lansstyrelsen.se
 010-225 14 32, 070-682 91 76

Gunilla Hartwig, Gävle, Enheten för djurskydd, jordbrukarstöd och veterinära frågor
gunilla.hartwig@lansstyrelsen.se
 010-225 14 40, 070-311 45 46

Cecilia Lundmark-Almlöf, Falun, Landsbygdsenheten
cecilia.lundmark-almlof@lansstyrelsen.se
 010-225 02 51

Djurskyddskontroller i nötköttsproduktion

Under perioden oktober till och med december kommer Länsstyrelsen i Gävleborg att genomföra djurskyddskontroller hos djurhållare som bedriver nötköttsproduktion. Gå gärna igenom din djurhållning en gång extra och fundera över om det finns något som behöver rättas till!

Foto: Linda Elverstig

De vanligaste bristerna i nötköttsproduktionen i vårt län är:

- **Avsaknad av larm i mekaniskt ventilerade stallavdelningar med kalvar.** Larmanordning som varnar för övertemperatur, strömavbrott och fel på larmanordningen ska finnas. I stallavdelningar där kalvar hålls tillsammans med kor behöver larmanordningen enbart larma för övertemperatur. Detta är en mycket vanlig tvärvillkorsbrist.
- **Avsaknad av kalvgömma.** Kalvgömma för kalvar upp till 3 månaders ålder ska finnas i lösdriftsstallar för amkor eller dikor. Kravet gäller även ligghallar för utegångsdjur.
- **Smutsiga djur/ Avsaknad av torr och ren liggplats samt brister avseende**

strö/Avsaknad av ligghall. En torr och ren liggplats ska finnas enligt djurskyddsföreskrifterna. Djur som t. ex. har gödselpansar på buk och/ eller lår eller är blöta har svårare att hålla värmen och behöver äta mer. Utegångsdjur, djur som har möjlighet att gå ute på betesmark eller i rasthage mer än halva dygnet, ska ha tillgång till ligghall under den kalla årstiden när det inte sker någon betestillväxt.

- **Avel som medför risk för kalvnings-svårigheter eller annat lidande.** Kvigor ska innan första brunstperioden startar och fram till dess att de uppnått en ålder av 13 månader hållas på ett sådant sätt att risken för betäckning minimeras. Se över gruppindelningen och skilj av tjurkalvar i tid.

Om du har funderingar kring din djurhållning är du välkommen att ta kontakt med vår husdjursrådgivare Petra Forsmark 010-225 12 08

Vad innebär en djurskyddskontroll?

Inför kontrollen, vissa möjligheter till föranmälan av kontroller

Inom ramen för bl. a. länsstyrelsernas och Jordbruksverkets arbete med förenkling för företagare har det kommit önskemål från många lantbrukare om att myndigheterna ska föranmäla sina kontroller. Detta har lett till att Jordbruksverket har tagit fram en ny vägledning för länsstyrelserna om föranmälan. För djurskyddskontrollerna innebär det att länsstyrelserna nu har möjlighet att föranmäla vissa kontroller.

Vägledningen säger att länsstyrelsens regelbundna, riskbaserade kontroller bör föranmälas. Kontroller som beror på en inkommen anmälan ska inte föranmälas och för uppföljande kontroller gäller att dessa kan föranmälas beroende på vad som ska kontrolleras. Föranmälan får göras maximalt 24 timmar innan kontrollen genomförs och innebär att länsstyrelsen informerar om att vi kommer och gör en kontroll, men innebär inte möjlighet till tidbokning. Länsstyrelserna arbetar nu med att införa den nya vägledningen och analysera hur den bör tillämpas vid t.ex. kontroller inom olika produktionsinriktningar eller typer av djurhållning.

Kontrollen

Vid besöket kontrollerar vi om verksamheten bedrivs enligt de djurskyddsregler som gäller för den aktuella djurhållningen. Länsstyrelsens handläggare tittar på byggnader, stallinredning, djuren och pratar med djurhållaren om skötselrutiner. Handläggaren använder en checklista som är likadan över hela landet. I slutet av kontrollen sammanfattar handläggaren vad man kommit fram till. Självklart får man gärna ställa frågor till handläggaren under hela kontrollen.

Efter kontrollen

Efter kontrollen skickar länsstyrelsen en kontrollrapport, där det står vad vi har kontrollerat och om vi hittat några brister. Djurhållaren har möjlighet att lämna synpunkter på det som står i kontrollrapporten, t.ex. om vi har missuppfattat något eller något har blivit felaktigt. Om det under kontrollen framkommer brister måste dessa åtgärdas. Om vi funnit brister kan uppföljning ske på olika sätt, antingen via en ny kontroll, per telefon eller via bilder eller annan dokumentation som skickas till länsstyrelsen. Vid allvarliga eller upprepade brister har länsstyrelsen möjlighet att fatta beslut om att bristerna ska åtgärdas inom en viss tid och meddelar då ett föreläggande.

Tvårvillkor

Djurskyddskontrollen omfattar även kontroll av så kallade tvårvillkor. Tvårvillkor är regler som är gemensamma för alla lantbrukare i EU. Brister inom tvårvillkoren kan ge avdrag på jordbrukarstöden. Om vi hittat tvårvillkorsbrister vid djurskyddskontrollen framgår det av den tvårvillkorsbedömning som skickas ut efter kontrollen. Även denna del kan du lämna synpunkter på. Beslut om tvårvillkorsavdrag fattas i samband med utbetalning av jordbrukarstöden. Det innebär att det ibland tar lång tid mellan kontroll och beslut om avdrag på stöden.

Kostnader

För länsstyrelsens regelbundna kontroller tas ingen avgift ut. För uppföljande av påpekade brister, samt vid anmälningskontroller där man finner brister ska länsstyrelsen ta ut en avgift. Denna baseras på tiden som gått åt för kontrollen inkl. restid samt arbete inför och efter.

Om du har frågor eller funderingar:
ring då gärna länsstyrelsen i **Gävleborg**
på djurskyddstelefon 010-225 11 18
eller länsstyrelsen i **Dalarna** på
djurskyddstelefon 010-225 05 01

Lägesrapport från pågående omarronderingar i Dalarna

I den strategiska plan för omarrondering i Dalarnas län som togs fram 2010, bedömdes att ca 570 000 ha av Dalarna är ägosplittrat. Det pågår ett långsiktigt arbete med att förbättra ägostrukturen dels genom successiva byten och dels genom så kallade omarronderingar. Det senare är en komplex och flerårig lantmäteriförrättning som innebär att man ritar om kartan för hela trakter.

Idag pågår fyra sådana projekt i Dalarna: Östra och Västra Leksand, Stora Tuna i Borlänge kommun och Floda i Gagnefs kommun.

35 000 ha snart klara ...?

Förrättningen i östra Leksand, med en nettoareal på drygt 20 000 ha är avslutad. Det har kommit in ett 15-tal överklaganden som påverkar cirka 20 procent av arealen. Mark och miljödomstolen i Nacka väntas komma med ett utslag under hösten.

Floda-projektet ser ut att kunna avslutas under hösten och det innebär att ytterligare 14 000 ha fått en förbättrad ägostruktur. Ett avslutningsmöte är planderat till den 8 oktober.

Mer än 42 000 ha nyligen påbörjade

När det gäller Stora Tuna, som omfattar ungefär 20 000 ha skog och 2 000 ha åker, så har man under 2014 påbörjat inventering av jordbruks- och skogsmark. Ett arbete som beräknas slutfört under året. Vidare genomförs en så kallad "hävdemätning" som innebär att man mäter in och registrerar alla hävdade befintliga gränser.

Det sista av de omarronderingsprojekt som kan sägas vara pågående är västra Leksand. Där pågår "önskemålsdagar" som innebär att samtliga berörda markägare ges möjlighet att träffa handläggare från Lantmäteriet. Vid dessa träffar får man svara på frågan om man är för eller emot att omarronderingen ska genomföras. Markägarna får också framföra önskemål om hur man vill ha sitt fram-

En översikt över Floda och Gagnef som tydligt visar skiftesstrukturen före och efter omarrondering

tida markinnehav, huruvida man önskar dela upp fastighetinnehavet inom ägargrupper med mera.

Dessa önskemålsdagar har pågått sedan maj 2014 och kan förhoppningsvis avslutas under hösten. Resultatet av hur markägarna ställer sig till förrättningen kallas för opinionsundersökning och innebär att man mäter motståndet bland markägarna. I den förstudie som gjorts för västra Leksand visar den preliminära båtnadsberäkningen på att fördelarna med en omarrondering är större än kostnaderna. Detta innebär att om det är mindre än 50 procent som anför sakliga skäl för sitt motstånd kommer Lantmäteriet att fatta ett formellt "tillståndsbeslut" och förrättningen kommer att genomföras under de kommande 5-6 åren.

Håkan Mowitz, 010-225 02 53
hakan.mowitz@lansstyrelsen.se

Potatisproduktion – en utmaning!

Jag besöker Ann och Janne Eriksson i Dala-Järna en varm julidag. Janne berättar att Snöborg Gård brukats av hans släkt i 400 år och att potatisodlingen startades när han tog över gården 1989. Snöborg Gård AB består idag av 350 ha åker där 80 ha potatis, 85 ha spannmål samt 165 ha vall odlas. Snöborg föder också upp 400 köttdjur per år och har 350 ha skog. För några år sedan köptes två vattenkraftverk, ett i Dala-Järna och ett i Lindesnäs, som förvaltas i dotterbolaget Gärna vattenkraft AB. Snöborg Gård AB säljer och distribuerar också pellets åt pelletsproducenten Rindi AB i Vansbro. Totalt är 10 personer anställda i verksamheten på gården inklusive Ann och Janne.

Upptagning av ekologiskt odlad Solist.

Potatisodling

Av totalt 80 ha potatis som odlas är 16 ha ekologisk produktion. Ann och Janne berättar att den konventionella potatisen är certifierad enligt Integrerad produktions regelverk och den ekologiska potatisen är KRAV-certifierad. Ann och Janne har samma mål för båda produktionsinriktningarna, nämligen att de ska

påverka miljön så lite som möjligt men att vägen dit är olika för den konventionella respektive ekologiska odlingen. För den konventionella odlingen är skördeutbytet högt vilket är bra ur miljösynpunkt men för att få den höga avkastningen används också kemiska växtskyddsmedel mot bladmögel. Konventionella odlare omges av strikta regleringar kring an-

vändningen av växtskyddsmedel vilket minimerar risken för läckage. I den ekologiska odlingen utesluts kemiska medel helt. Det är en fördel för den biologiska mångfalden när inte växtskyddsmedel används.

Båda odlingssystemen känns bra att arbeta men de har sina svårigheter och inget av dem är enkelt, säger Ann och Janne. En stor utmaning inför framtiden både för ekologisk och konventionell odling är just potatisbladmöglet. Ann och Janne upplever att potatisbladmöglet blivit alltmer svårbemästrat vilket leder till fler bekämpningstillfällen i den konventionella odlingen men också att riskerna för den ekologiska produktionen ökar ytterligare.

För att klara regelverket kring hur ekologisk produktion får bedrivas parallellt med konventionell odling så odlas inte någon ekologisk potatis på Snöborg Gård utan all ekologisk odling sker på Pehrs lantbruk i Dala- Järna som har 100 ha certifierad mark enligt KRAV. Alla odlingsåtgärder under säsong sköts sedan av Snöborg Gård. Anledningen till att Ann och Janne odlar ekologisk potatis är de tycker odlingen är intressant och vill lära mer inför framtiden, då de tror att fler mekaniska odlingsåtgärder som används in den ekologiska odlingen även kommer att användas i större utsträckning i den konventionella odlingen.

Eget packeri

Den konventionella potatisen tvättas, sorteras och packas i 3 kg, 5 kg påse och löst i 200 kg kartong i det egna packeriet medan den ekologiska potatisen säljs i parti till andra packerier som är KRAV certifierade. Anledningen till att den ekologiska potatisen säljs i parti är att andelen ekologiskt odlad potatis är liten i förhållande till mängden konventionell odlad potatis. Det merarbete som krävs i packeriet för rengöring när sortering av ekologisk potatis ska göras är för stort i förhållande till mängden, så lönsamheten uteblir. För att hålla isär den ekologiska potatisen från den konventionella märks storlådorna och placeras i en egen lagerbyggnad. För den konventionella potatisen finns avtal med ICA, Everfresh och Axfood och leverans sker 6 dagar i veckan direkt till butiker i Hälsingland, Dalarna och längs Norrlandskusten.

Skörd

Målet för avkastningen är 30 ton/ha för den ekologiska potatisproduktionen medan den konventionella odlingen förväntas ge 50 ton/ha, vilket också har uppnåtts för båda inriktningarna i år. För att det ska vara möjligt krävs att näring tillförs i rätt mängd på rätt tidpunkt. Ann och Janne berättar att grundgödning görs med svämgödsel från nöt. I den ekologiska odlingen görs sedan tilläggsgödning med Biofer 6-3-12 och kalimagnesia under säsong för att framförallt tillgodose potatisens kaliumbehov. I den konventionella produktionen tas bladanalyser som visar vilka nivåer av näringsämnen som finns i plantan och sedan styrs bladgödningen efter analysresultatet. Det är svårare att gödsla den ekologiska potatisen med rätt mängd i tid då de organiska gödselmedlen har en fördröjd effekt till skillnad på bladgödslet som plantan tar upp direkt. Den ekologiska potatisen kan också drabbas av bladmögel vilket kan ge en för tidig blastdöd med lägre skörd som följd vilket gör att mängden gödsel som lagts är för stor och risk för näringsläckage uppstår. Det händer inte i den konventionella potatisen där bekämpning av bladmöglet görs flera gånger under säsongen. Bekämpningarna är behovsanpassade och utförs bara när risk för angrepp finns.

Ekologiskt odlad Bionica i mitten av juli.

Motståndskraftiga sorter viktigt

För att minska risken för bladmögelangrepp i den ekologiska odlingen är det viktigt att odla motståndskraftiga sorter säger Ann och Janne. De odlar Solist och Bionica ekologiskt och i den konventionella produktionen odlas Vivi, King Edward, Gala, Folva och Solist. Tillgången på ekologiskt utsäde är en bristvara så Ann och Janne köper även obetad konventionell sättpotatis som är tillåtet att använda för ekologisk produktion. Kvalité och tillgång på friskt utsäde är överhuvudtaget en fråga som oroar Ann och Janne då de trots att utsädet är certifierat drabbas av dålig kvalité på sättpotatisen. De hoppas på att nya motståndskraftiga sorter utvecklas som kan minska bekämpningsbehovet i den konventionella potatisen och säkra en högre avkastning i den ekologiska produktionen.

Framtiden

Efterfrågan på potatis har under en längre tid sjunkit och en av anledningarna till det är LCHF dieten där potatis inte anses nyttig, men nu har det vänt och efterfrågan på potatis har börjat öka igen.

Potatisbranschen lider också av att det kommer ut potatis på marknaden med dålig kvalité vilket också har gjort att efterfrågan minskat. Ann och Janne tycker att det är viktigt att potatisen på marknaden håller bra kvalité, då det betyder mycket för hur efterfrågan på potatis ska utvecklas.

Efterfrågan på den ekologiska potatisen har varit stor senaste året och det tycker Ann och Janne är kul men trots det så kommer inte den ekologiska arealen att utökas då osäkerheten kring avkastningsnivån är för stor.

Trots att det är en utmaning att odla potatis på många sätt så ser Ann och Janne ljus på framtiden för potatis. Ann och Janne har hittat en bra storlek och form på sin potatisproduktion som de tycker fungerar bra. Just nu ser de inte att potatisodlingen kommer att utökas. Ytterligare areal skulle kräva andra maskiner och fler anställda för hinna med alla moment i odlingen, packeriet samt försäljning.

Text och foto: Kristina Homman
kristina.homman@lansstyrelsen.se
010-225 02 45

Miljöersättning för ekologisk produktion

Ekologisk produktion och kretsloppsriktad produktion är en spjutspets i arbetet att miljöanpassa jordbruket och i utvecklingen av driftsformer som tar stor hänsyn till djurvälstånd. Växtnäringsförsörjning och växtskydd baseras på en varierad växtföljd. Kemiska växtskyddsmedel och mineralgödsel används inte och det är viktigt att djurtätheten anpassas till gårdens foderproduktionsförmåga.

Foto: Linda Elverstig

I landsbygdsprogrammet 2007–2010 infördes krav på ekologisk certifiering för att få full miljöersättning. Andra förändringar var att man inte längre får ersättning för vall utan att ha djur. Däremot prioriterades grödor och djurslag där det är stor skillnad mellan ekologisk och konventionell produktion, till exempel slaktsvinsproduktion, ägg och potatis. Bakgrunden till ändringarna var att arealen i miljöersättningen, och därmed kostnaden för ersättningen, ökade kraftigt medan den certifierade arealen var i stort sätt oförändrad. Ett annat skäl vara att det på en del mark med miljöersättning inte producerades några livsmedel överhuvudtaget.

Miljöersättning 2007–2013

Länsstyrelsen Dalarna har följt upp hur antalet brukare med åtagande för ekologisk eller kretsloppsriktad produktion och areal i åtagandena har förändrats under perioden 2007–2013. Arealen minskade stadigt under år 2007–2010 för att sedan plana ut. Eftersom man går in i ett femårigt åtagande när man söker miljöersättning var det många som hade kvar åtaganden med de gamla reglerna en bit in i den nya perioden. En del sökte sedan inte något nytt åtagande, många av dem för att de mest hade vall som inte gav någon ersättning med de nya reglerna. Om man jämför antal åtaganden med och utan djurhållning ser man också att antal gårdar med djur har legat ganska konstant, medan antal gårdar utan djurhållning som har ersättning för ekologisk produktion har minskat. Regeländringarna fick alltså den effekt man väntat sig.

Arealerna som ingår i ansökan om utbetalning för ekologisk produktion varierar från år till år beroende på den enskilda landbrukarens produktion det enskilda året, men man kan tydligt se att andelen certifierad produktion har ökat stadigt från ca 5 500 ha Gävleborgs län

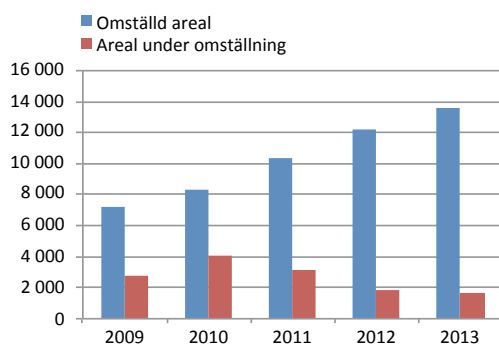
och ca 5 000 ha i Dalarnas län 2007 till närmare 14 000 ha i Gävleborgs län och en bit över 12 000 ha i Dalarnas län 2013

Marknad för omställning

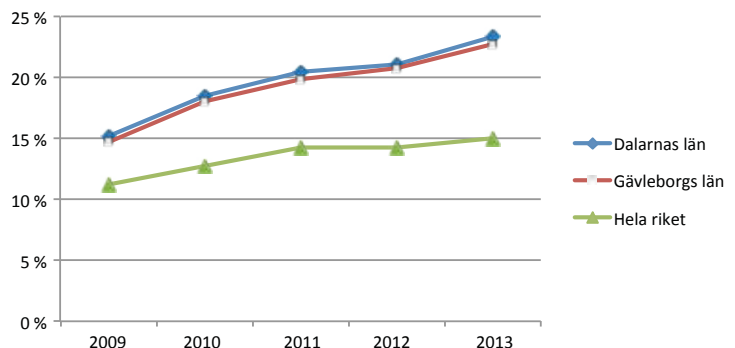
Andelen av åkermarken som är omställd eller under omställning är högre än riksgenomsnittet i både Gävleborgs och Dalarnas län. Den har fortsatt att öka de senaste åren medan ökningstakten på riksnivå har avtagit. Eftersom arealen under omställning har minskat de senaste tre åren även i våra län ser det ut som om andelen omställd mark kommer att plana ut även här om utvecklingen fortsätter som nu. Samtidigt har marknaden för ekologiska livsmedel har fortsatt att öka kraftigt. En ökad andel certifierad ekologisk produktion ger möjligheter till förädling av ekologiska produkter. Genom en ökad marknadsföring och saluföring av ekologiskt certifierade produkter på marknaden kan denna utvecklas både lokalt och regionalt. I det nya landsbygdsprogrammet från nästa år finns även förslag på ett omställningsstöd.

Mårta Ohlsson 010-225 02 58
marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Omställd areal och areal under omställning i Gävleborgs län 2009–2013. Utvecklingen i Dalarnas län ser ungefär likadan ut.

Andel omställd åkermark av totala åkermarken. I Dalarnas miljömål från 2013 är målet att 25 procent av åkerarealen i länet ska vara certifierad 2016. På riksnivå är målet att 20 procent av jordbruksmarken ska vara certifierad.

Omställning på Björsveds gård, del 4

Nu är det dags att sammanfatta omställningen till KRAV-godkänd mjölkproduktion på Björsveds gård i Storvik. Under 2009 lade familjen Zetterlund hela arealen i KRAVs kontroll och nu fem år senare har korna levererat ekologisk mjölk i över tre år.

Utgångsläget inför omställningen var drygt 60 uppbundna kor. För att uppfylla reglerna om lösdrift behövde långbåsen bytas mot lösdrift. Under 2011 byggdes därför den gamla ladugården om. Koantalet ökade något och en robot installerades.

– När vi började omställningen var vi säkra på att inte skaffa robot, säger Lotta. Men under resans gång ändrade vi oss och nu är vi verkligen nöjda att det blev en robot. Den har fungerat väldigt bra och under de år vi haft den har den krånglat väldigt lite.

Kornas hälsa i fokus

Roboten gör inte att man kan minska tiden med korna, säger Lotta. Det är lättare att missa en ko med någon form av problem i en lösdrift kombinerat med en robot. Hälsoläget är viktigt och Lotta säger att de ägnar mycket tid åt att försöka upptäcka problem så tidigt det går. På bara ett par dagar kan mjölkproduktionen sjunka mycket om en ko blir sjuk, dessutom är det viktigt att hålla korna friska då det är dubbel karenstid på läkemedel i KRAV-godkänd mjölkproduktion.

Tjurkalvarna säljs till största delen vidare till en granne men några blir kvar och föds upp som stutar. Lotta säger att de märker ett ökat intresse för köttet och de har börjat att i liten skala sälja köttlådor. Det är roligt med kundkontakten, fortsätter Lotta, men det tar mycket tid och vi får se hur vi gör framöver.

Kenneth och Lotta Zetterlund.

Mjölkkavkastningen har ökat

När jag besökte gården 2012 så hade mjölkkavkastningen minskat ca 800 kg per ko och år sedan korna gick in i karenstid, men sedan dess har kurvan gått uppåt och nu ligger de faktiskt över den mjölkproduktion de hade som konventionella. Produktionen har senaste tiden legat på ca 11 000 kg mjölk per ko och år. Det är en väldigt hög avkastning och jag frågar Lotta vad hon tror gör att det gått så bra.

Lotta säger att de har ett stort fokus på vallen, som en väldigt viktig gröda i ekologisk odling. Det gäller att vara otroligt på tå så att man gör allt i rätt tid. Att vallen fungerat bra på gården fick de dessutom ett kvitto på när de var nominerade till Årets Vallmästare, som utses av bland andra tidningen Husdjur och husdjursföreningarna. – Vi vann inte men var bland de tre främsta gårdarna, vilket var väldigt roligt. Vi har egen maskinpark till vallskörden men köper andra körningar, säger Lotta.

Hon tror också att åkerbönan de använder i foderstaten haft betydelse. Dels ingår åkerböna i grönfodret och dels odlas åkerböna i renbestånd till mogen skörd. Vi har haft tillgång till mycket åkerböna i vinter och fodrat med ca 2 kg per dag. Årets skörd är mera osäker, det har varit för torrt.

Lotta vill också peka på betydelsen av det stöd och den hjälp de har från duktiga foderrådgivare för att få fram en så optimal foderstat som möjligt. Jag tycker det är viktigt att lyfta fram rådgivarna så att fler tar hjälp och stöd, ännu viktigare när mjölkpriset sänks att man har trim på sin besättning och gård, fortsätter hon.

Kor ute.

Bra samarbeten

Flera gånger under vårt samtal tar Lotta upp det goda samarbete de har med sina grannbönder. Alla vill varandra väl, säger Lotta. Ingen vill bli ensam kvar. Vi hjälper varandra med körningar, torkning, krossning och om det behövs kan vi rycka in åt varandra. De närmaste grannarna är alla med i KRAV-kontrollen, så det är lätt att handla med foder och djur.

Framtid i sikte

Förutom Kenneth och Lotta jobbar äldste sonen Lars på gården, även den yngre sonen Anders rycker in vid behov, samt att de har en kille som hjälper till med utejobbet. Några år framöver ligger ett eventuellt generationsskifte som måste planeras.

Omställningen till ekologisk mjölkproduktion har gått över förväntan på Björsveds gård och inga nya större förändringar planeras. En sak som kan påverka framtiden som mjölkproducent och som oroar Lotta är att kvotsystemet för mjölk tas bort 2015. Produktionen i flera länder i EU kommer då troligen att öka kraftigt, med risk för överskott och sänkta priser.

Du kan läsa tidigare reportage om Björsveds gård i Landsbygdsnytt, nr 2–2009, nr 4–2010 och nr 1–2012. Artiklarna finns också att ladda ner på Länsstyrelsens hemsidor.

Text och foto: Erik Köpmans
erik.kopmans@lansstyrelsen.se

Jordbruksverkets generaldirektör besökte Dalafäbodar

Tisdagen den 24 juni, veckan efter midsommar, fick Dalarna celebrert besökt av jordbruksverkets generaldirektör Leif Denneberg och några av hans närmaste medarbetare. Det var landshövding Maria Norrfalk som bjöd in generaldirektören eftersom hon ville uppmärksamma jordbruksverket på, den för länet, viktiga gruppen fäbodbrukare inför nya landsbygdsprogrammet 2014–2020. Med på resan var, förutom de redan nämnda, även LRF:s ordförande Martin Moraeus, landsbygdsdirektör Björn Forsberg samt Ann-Catrin Hedén och Johanna Jansson från länsstyrelsen Dalarna.

Tin Gummuns och Täpp Lars tillsammans med jordbruksverkets generaldirektör Leif Denneberg och landshövding Maria Norrfalk. Foto: Björn Forsberg

Land Alice visar runt på Skallskogs fäbod. Foto: Björn Forsberg

Besöket inleddes med en rundvandring hemma hos Tin Gumuns på Kal Tövåsens fäbod i Rättviks kommun. På plats fanns också Täpp Lars Arnesson från Arvselen, Malungs kommun. Fokus vid besöket låg på att identifiera utvecklingspotentialen i fäbodnäringen och efter rundturen berättade Täpp Lars bland annat om sitt arbete med skolbarn på

fäboden och om brödbak med deltagare från olika delar av världen. Tin berättade om hur hon utvecklat sitt företagande med bland annat ett eget mejeri och vilka utmaningar som hon, och andra landsbygdsföretagare, ställs inför och sedan om vilka som är specifika för hennes fäbod. Båda fäbodbrukarna kunde även ge exempel på hur myndigheter och

regelverk upplevs som hindrade istället för utvecklande. Samtalen fortsatte över några koppar kaffe ackompanjerade av Tins goda ostar och smör samt marmelad från Yvonne Björ, även hon verksam i Rättviks kommun. Under detta pass fick länsstyrelsen möjlighet att presentera ett pågående projekt kring fäbodbruk där länsstyrelsen samlat ihop och utvärderat uppgifter från landsbygdsprogrammet 2007–2013 för att på så vis ha ett bra underlag för det fortsatta arbetet under landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Strax efter kaffet tackade vi besökare för det lärorika besöket och fortsatte mot Land Alice Gustafsson på Skallskogs fäbod i Leksands kommun. Land Alice med dotter tog mot oss på Leksandsmål och serverade stekt sill och potatis med

Huvudregler för föranmälan av kontroll.

Typ av kontroll	Huvudregel för hur lång tid innan länsstyrelsen får föranmäla kontroll
Enbart arealkontroll, utan djurkoppling	Upp till 14 dagar
Miljöersättning med djurkoppling samt djurmärkningskontroll	Upp till 48 timmar
Djurskyddskontroll	0-24 timmar

enbärdricka. Efter lunchen fick vi en fin rundvandring på fåboden. Hemma hos Land Alice var fokus på vad som händer då man som fåbodbrukare, eller lantbrukare, står inför att upphöra ”gå i pension”. Finns det en annan generation som kan/vill ta över? Det inte alltid så självklart att ta över ett lantbruk med djur då de kräver att man är närvarande varje dag och är det dessutom mjölkkor så ska mjölken tas om hand. Desto mindre besättning desto större är nästan alltid behovet av en inkomst från annat arbete för att ekonomin ska gå ihop. Då blir det svårt att få ihop ett nutida familjeliv med bland annat skjutsningar till olika aktiviteter. Till kaffet berättade länsstyrelsen om vilka unika kulturarv det finns i fåbodbruket och vilket levande kulturarv det är.

Vad tyckte då jordbruksverkets chef om besöken och de samtal som förts under dagen? Han, och hans medarbetare, var väldigt tacksamma över den möjlighet de fått att på plats ta del av det unika i fåbodbruket. Mycket av det som kommit på tal kände han igen från den förenklingresa som han och LRF gjort genom Sveriges län och produktionsinriktningar. Till exempel att myndigheter har haft ett stuprörstänk istället för ett gemensamhetstänk. En del saker kan förbättras redan nu, han lyfter bland annat fram hur länsstyrelsens kontroller numer får och bör förämnas så långt regelverket tillåter det (se faktaruta på föregående sida). Andra delar behöver Sverige arbeta med tillsammans med de övriga medlemsstater i EU för att ändra på rådande regelverk. Eftersom mycket arbete fortfarande pågår med nya landsbygdsprogrammet kunde han inte uttala sig om hur programmet kommer att se ut för just fåbodbrukarna förutom att fåbodersättningen finns med även i det nya programmet.

Björn Forsberg, 010-225 02 39
bjorn.forsberg@lansstyrelsen.se

Jordbrukarstöd

– ett axplock av nyheter inför 2015 samt utbetalningar av stöd 2014

Nya direktstöd

I somras beslutade regeringen hur direktstöden ska vara utformade i Sverige från och med 2015. Direktstöden är de stöd som helt och hållet finansieras av EU. Beslutet innebär att följande direktstöd kommer att gå att söka i Sverige från och med 2015: Stöd till nötkreatur äldre än 1 år, Stöd till unga jordbrukare, Gårdstöd och Förgröningsstöd.

Förgröningsstöd

Förgröningsstödet storlek kommer att vara en viss procentsats av dina stödrätters värde. Stödet har tre stycken förgröningsvillkor. Dessa är grödvariation, ekologiska fokusarealer samt att andelen permanenta gräsmarker i Sverige ska bevaras. Vilka villkor som berör just dig, beror på var du bor samt vilka grödor och hur mycket åkermark du har. Lantbrukare i Gävleborgs- och Dalarnas län kommer troligen inte att omfattas av kravet på ekologiska fokusarealer, men viktigt är att följa informationen från Jordbruksverket och länsstyrelserna eftersom alla avgränsningar ännu inte är klara.

Grödvariation

Grödvariation innebär att du måste ha minst två eller tre grödor varje år för att uppfylla förgröningsvillkoren.

Hur många grödor du behöver ha baserar sig på hur mycket åkermark du har och var du bor. I det här sammanhanget är det åkermark som du inte har haft permanenta grödor eller vall i minst fem år i rad på som räknas.

- I stödområde 1–3 behövs bara två olika grödor där den största grödan får vara högst 75 % av arealen.

- Bor du i stödområde 4 och har 10–30 ha åkermark behöver du ha två grödor
- Bor du i stödområde 4 och har mer än 30 ha åkermark behöver du ha 3 grödor. De två största grödorna får täcka högst 95 % av arealen sammanlagt och den största grödan får högst täcka 75 % av arealen.

Som olika grödor räknas t.ex. olika spannmåls- samt oljeväxter samt höst- och vårvarianter av dessa. Vall räknas som en gröda och detsamma gäller för träda.

Undantagna från kravet på grödvariation är de som har mindre än 10 ha åkermark eller om minst 75 % av din åkermark är träda eller vall och resterande del är mindre än 30 ha. Om du är certifierad för ekologisk odling enligt EU:s regelverk är du också undantagen från krav på grödvariation.

Planerade utbetalningar av stöd 2014

Höstens första utbetalning planeras till den 17 oktober då delutbetalningarna (75 %) för miljöersättningarna och kompensationsbidraget genomförs. Resterande 25 % betalas ut 29 december. Utbetalning av gårdstöd sker 1 december. Efter dessa datum kommer utbetalningarna för samtliga stöd att ske löpande allteftersom ansökningarna handläggs färdigt.

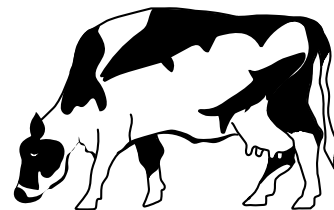
Pernilla Månsson
pernilla.mansson@lansstyrelsen.se
010-225 14 44

AnnMarie Fagerberg
annmarie.fagerberg@lansstyrelsen.se
010-225 02 38

KALENDARIVM

Ko - som i kommunikation

Handlingsplanerna för de nya landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammen i Gävleborg kommer att gestaltas av en betande ko.

Själva kon är landsbygden och de aktiva, företagare och boende. De som söker stöd och ersättningar. Det ska vara lätt för kon att hitta bete och foder, i rätt tid, i tillräcklig mängd och utan krångel. Alla känner till sambandet mellan foder, prestation och produktion.

Bete och andra foder symboliserar programmets åtgärder och information om dessa. Utfodringen kommer att anpassas till kons ålder, ursprung och för det som behövs.

Utfodringen utförs av konsulter, organisationer, föreningar, partenskap och kommuner. När fodret bearbetats i olika steg med hjälp av idissling och mikrober

är det Länsstyrelsens och Jordbruksverkets handläggare som är aktiva. Både de som utfodrar kon och de som bearbetar fodret i kons förmagar är effektiva och specialiserade. Tillgänglig information är lätt att hitta.

Mjolk, kött och den naturvårdsnytta som kon producerar är till glädje för alla konsumenterna lokalt och regionalt. Alla känner till EUs mål med landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammen.

Gödseln slutprodukten, ger näring till andra företag och utvecklingsinsatser. En spridning av denna till större området är därför ett viktigt uppdrag för alla målgrupper.

Eftersom programmen ska vara innovativa så finns alltid en risk att något blir skit. Riskfria och rakt igenom lönsamma satsningar behöver inget riskkapital

Införandet av landsbygdsprogrammet kommer att ske i början på programperioden, 2015-2017. Informationen under dessa år handlar om stödets utformning och mål och hur ansökningar ska göras.

Genomförande kommer att ske under resten av programperioden och till och med året efter programslut 2015-2021.

Mot slutet av programperioden och åren närmast efter programslutet ska utvärdering av programmet göras 2019-2024.

Berit Löfgren

Kurs om integrerat växtskydd i prydnadsväxter i växthus

Onsdagen 12 november på Buskåkers Gästgiveri, Borlänge
Medverkan av Klara Löfvik, JTI - Institutet för jordbruks- och miljöteknik
För mer information kontakta Kristina Homman, 010-225 02 45, kristina.homman@lansstyrelsen.se
Kostnad: 400 kr + lunch och fika

Kursdag om tillämpning av integrerat växtskydd i potatis

Torsdagen 4 december på Fornby Folkhögskola, Borlänge
Medverkan av potatisrådgivare Åsa Rölin, HS Skaraborg
För mer information kontakta Kristina Homman, 010-225 02 45, kristina.homman@lansstyrelsen.se
Kostnad: 400 kr + lunch och fika

Bättre tillväxt på ungnöt

Välkommen till en kursdag som handlar om hur du kan påverka tillväxten hos dina tjurar. Vad är det som påverkar djurens tillväxt, och vad betyder detta för slakresultatet? Vi diskuterar också vilka möjligheter det finns att följa upp slakresultaten - så att bra kan bli ännu bättre!

Dagen ska ge kunskap och inspiration till att vässa nötköttsproduktionen på ditt företag!

Föreläsare: Anett Seeman, Taurus

Var: Bollnäs 5 november kl 09.30 - ca 15.00

Pris: 400 kr + moms per företag inkl. litteratur. Tillkommer kostnad för mat och fika.

Anmälan: Senast 26 oktober på www.kompass.lrf.se med utbudskod 21939 eller petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Halvdagskurs i sparsam körning

Hushållningssällskapet planerar att genomföra kurser under hösten 2014 i AB, C, D, T, U, W och X län. Kurs genomförs i ditt län vid tillräckligt många intresserade anmälda. Kursen kommer att gå mellan kl 10 och 14 och genomförs utan körövningar. Kursen godtas av KRAV.

Avgift: 950 kr exkl. moms. Pris för lunch tillkommer. 10 % rabatt för aktiva medlemmar.

Välkommen med din intresseanmälan direkt till mig!

Gunnar Hadders
Energirådgivare
Hushållningssällskapet
0705 56 40 66, gunnar.hadders@hushallningssallskapet.se

